

Adimenaz

“Neu eta neure ingurugiroa, horixe naiz ni” idatzi zuenean, ez zen ari giza adimenaren neurketaz Ortega y Gasset; hain ederki lotzen zaio, ordea, gizakion adimena neurtzeko eta ebaluatzeko historiari... Izan ere, aurreiritziek eta garaian garaiko kultura-testuinguruak eragin handia izan dezakete ikerketa ustez neutroen emaitzetan, eta kasu paradigmaticoa da giza adimenaren neurketarena. XIX. mendeko kraniometristek adibide bikainak eman zituzten, kasu. Uste zuten erlazio zuzena zegoela garunaren tamainaren eta adimenaren artean, eta, era berean, *bazekiten* gizon zurietatik hasi eta Afrikako beltzetarainokoa zela adimenaren mailakatzea; hala, lortu ere lortu zuten nahita iruzur egin gabe datuak eta usteak uztartzea. Merezki du garaiko zientzialari onenen artean zeuden askoren astakerien kronikak irakurtzea, jabetzeko zein erraza den zorrotz ustean partzial izatea, inor ez baitago huts egitetik salbu.

Irribarrea eragiten dute adimenaren neurtzaileen astakeria historikoen bildumak, harik eta gogoratzen dugun arte gezur haietan sostengatu zirela giza historiaren pasarte beltz eta lotsagarrietako batzuk; neurtuta eta sailkatuta, pertsonak zein gizataldeek lor zezaketena eta haiek izan zitezkeena mugatzera iritsi baita gizakia. Ez da horrenbeste urte adimen-urrikotzat jotzen ziren pertsonak antzutzen zirela.

Ez zatekeen hori izango aldizkari honetako protagonisten patua, adimenaren ustezko eskalaren beste muturrean baitaude. Adimen handiko haurrak dira; batezbestekotik gora dauden pertsonak, eta miresmena eragiten dutenak. Sailkatzea eta etiketatzea denontzako dela erakusten dute, aldiz, haien esperientziak eta beldurrek.

Ez neurtzea ez da, ordea, aukera bat. Ez behintzat aukera on bat. Izan ere, tresna praktikoa ezinbestekoak dira, laguntza edo behar bereziak dituzten pertsonak identifikatzeko, eta tresna horiek adimena neurtu behar dute halaberrez. Osagabeak izan litezke, eta ez dute jasoko adimenaren konplexutasuna; azken batean, dakigun horretan (garen horretan) dute muga. Mugatzen diren horretara mugatu beharko genuke, ez inor mugatzeko.

Eider Carton Virto

*Elhuyar Zientzia
eta Teknologia*
aldizkariaren
zuzendaria

**Transbordadoreen
gainbehera**

2005ean George W. Bush Estatu Batuetako presidentek esan zuen NASAko transbordadoreek 2010. urtean egingo zituztela azken hegaldiak, eta, ordurako, transbordadoreen ordezkoak prest izango zirela lanean hasteko. Asmoa ez da guztiz bete. Batetik, 2011n abiatuko da azken misioa, eta, bestetik, ez dago NASAk egindako transbordadoreen ordezkorik, eta ez da halakorik izango, gutxienez, beste bost urtean.

**32 ADIMEN HANDIA
bizitzeko eta identifikatzeko erronka**

Mundua ezohiko ikuspegi batetik aztertzen dute, eta beste bide batzuk erabiltzen dituzte arazoak ebazteko. Hori dela eta, heziketa-premiak izan ditzakete, eta horregatik da garrantzitsua adimen handiko umeak identifikatzea. Ikasleen egoera pertsonala, akademikoa, soziala eta afektibo-emozionala definitzen dituzte. Izan ere, helburua ez da umeak etiketatzea, baizik eta umeak eskolan integratzea, eta dituzten beharrei erantzutea.

20

Dallol

koloreen oasia

Etiopiaren ipar-ekialdean dago Dallol sumendia, Danakil desertuaren erdian. Hainbat iturburutatik ateratzen diren lurpeko urak lurrundutakoan, kristalizatu egiten dira ur horietako gatzak, eta kolorez beteriko paisaia osatzen dute: berdea, horia, zuria, gorria.

Sare sozialetan preso

Facebook, Twitter, LinkedIn, Tuenti eta antzekoak haziz joan dira etengabe, eta ehunka milioi internauta gaude gaur egun haietan. Alabaina, zerbitzu horiek webaren oinarritzen badira ere, ez dituzte webaren sorrerako oinarritzko printzipioak betetzen: irekitasuna, deszentralizazioa...

24

Eudald Carbonell

Eudald Carbonell arkeologo, antropologo eta paleontologo ezaguna da, batez ere, Atapuercako aztarnategiko zuzendarietako bat izateagatik. Sari, kargu eta izendapen askoren jabe den arren, berarentzat garrantzitsuena bere ikertzaile-lana da.

42

Aurrera eta atzera denborarekin

Argi dago historiaren une honetan ez dugula denboraren makinarik. Baina, fisikaren arabera, posible da bat egitea. Hala ere, denboran bidaiatzea posible bada, non daude bidaiariak?

56

aurkibidea]

4 **FLASHA**
Mississippi bihurria

6 **ALBISTEAK**

20 **MUNDU IKUSGARRIA**
Dallol, koloreen oasia

24 **MUNDU DIGITALA**
Sare sozialetan preso

26 **Transbordadoreen gainbehera**

32 **ADIMEN HANDIA**
bizitzeko eta
identifikatzeko erronka

34 **Ahalmenarekin jaio, baina...**

39 **Zer da, ordea, adimena?**

42 **ELKARRIZKETA**
Eudald Carbonell

48 **GAI LIBREAN**
Hemokromatosi
heredagarria bertsotan
V. AGUILAR, N. AGUIRRE ETA I. ARANGUREN

50 **GAI LIBREAN**
EURion konstelazioa
eguneroko billeteetan
I. RUIZ-AGUNDEZ ETA J. NIEVES

ANALISIA

54 **Klimari buruzko Cancúngo bilera:**
neurritzko arrakasta
IBON GALARRAGA, MIKEL GONZALEZ-EGUINO
ETA ANIL MARKANDYA

56 **GOGOETAN**
Aurrera eta atzera denborarekin

58 **ISTORIOAK**
Sophie Germain,
ezkutuan matematekari

60 **LIBURUTEGIA**
Arrazakeriaren zientzia

61 **UMORE GRAFIKOA**
Satorrak Ilargian

62 **ASTRONOMIA**

64 **HURRENGO ZENBAKIAN**